

ХРОНІКА ІНСТИТУТУ ЦЕРКОВНОЇ МУЗИКИ ЗА РОКИ 2019–2020

2019

- З 26 січня по 19 квітня 2019 року** проф. Юрій Ясіновський перебував у Німеччині на стипендії КААД. Працював у бібліотеці Інституту Східних Церков Баварського університету Юліуса Максиміліяна у Вюрцбурзі.
- 2–3 лютого** відбулася чергова навчальна сесія в Дяко-регентському інституті в Перемишлі. Курсанти вивчали систему гласів. Репертуар піснеспівів засвоювали на лекціях з літургії та церковного уставу (мгр. Максим Тимо), а також сольфеджію (д-р Марія Качмар), індивідуальні заняття з вокалу (мгр. Наталя Давида) і практику літургійного співи на кліросі (мгр. Ярослав Вуйцік).
- 1 березня** у Львівській національній музичній академії ім. М. Лисенка відбулися 10-ті Антоновичеві читання, присвячені 140 річниці від дня народження Станіслава Людкевича — славетного українського композитора, музикознавця, педагога. Під час конференції відбулася презентація книги київської дослідниці Наталі Костюк «Українська богослужбова музична культура 1801–1916». Частина доповідей були присвячені життю і творчості Людкевича, окремі доповіді — церковній музиці від візантійської доби (Іван Міщенко), через твори епохи українського Бароко (Марія Качмар) та класицизму (Ольга Шуміліна), а також питанням сучасної інтерпретації давньої музики (с. Соломія Тесля).
- 30–31 березня** проходила чергова сесія курсантів Дяко-регентського інституту в Перемишлі. Лекції були присвячені піснеспівам Великого Посту. З літургії та уставу (мгр. Максим Тимо) розглядали піснеспіви Страсного тижня, які мають особливі напиви та порядок. На сольфеджію (д-р Марія Качмар) розглядали особливості інтервальної та ритмічної будови на основі проспівування мелодій Єрусалимської утрени та поминальних богослужень. На вокальних заняттях (проф. Олег Цигилик, мгр. Наталя Давида) закріплювалися навички співу, постановки голосу згідно індивідуальних особливостей студентів. Літургійний спів (мгр. Ярослав Вуйцік) був зосереджений на проспівуванні різних гласів, що часто трапляється у дяківській практиці. Важливим для учасників є усвідомлення постійної праці над собою, адже комплексне вивчення тексту й уставу, богослов'я і співу потребує вдосконалення через практику на парафіях.
- В середині квітня** вийшло друком чергове 9-те число збірника ІЦМ *Каллофонія*, що видається у співпраці з Інститутом Східних Церков у Вюрцбурзі в Німеччині. Збірник включає статті за матеріалами X Міжнародної наукової конференції ІЦМ, статті і матеріали з історії церковної монодії та гимнографії, джерельні, архівні та бібліографічні матеріали, рецензії. *ΚΑΛΟΦΩΝΙΑ / ΚΑΛΟΦΟΝΙΑ*:

Науковий збірник з історії церковної монодії та гимнографії, ч. 9. Львів: УКУ 2018. 380 с. ISSN 2521-6864

23–28 червня у Новиці на Лемківщині відбулася XV Літня дяко-регентська школа, організована Регентським інститутом Перемисько-Варшавської архієпархії та Інститутом церковної музики УКУ. Лекції і практичні заняття вели педагоги проф. Юрій Ясіновський, проф. Олег Цигилик, д-р Соломія Тесля, мгр Наталя Давида, мгр Максим Тимо, мгр Неля Ільченко, мгр Ярослав Вуйцік. Навчальний графік охоплював заняття з історії літургійної музики, практики вокалу, сольфеджування, літургійного співу, уставу. Щоденні богослуження складали Вечірню, Утреню та Літургію. З історії літургійної музики проф. Ясіновський розповів про постать дяка в Галичині XIX ст, зосереджуючи увагу на окремих особистостях та їх життєписах. У засвоєнні нотного матеріалу, який дає можливість самостійно орієнтуватися у вивченні нових піснеспівів та практиці слухового досвіду, сприяли заняття з сольфеджіо та вокалу. Служби почергово відбувалися у лемківських церквах Новиці та навколишніх сіл Білянці, Пантній, Гладипові, Усте Горлицьке (колишнє Усте Руське). В Школі навчався 21 студент, серед яких були й випускники Регентського Інституту попередніх років. На закінченні школи молилися у відпустовому місці на горі Явір біля Висової.

2 вересня вийшло друком факсимільне видання Лаврівського невменного Ірмологіона кінця XVI ст., що репрезентує заключний етап розвитку безлінійного нотопису в Київській митрополії. Рукопис тривалий час знаходився у Лаврівському Свято-Онуфріївському монастирі в Галичині, пізніше у бібліотеці Перемиської капітули, а сьогодні зберігається у Бібліотеці Народовій у Варшаві. Видання супроводжується науково-критичним апаратом, у якому йдеться про походження пам'ятки та її локалізацію, гимнографічний репертуар, особливості невменного письма. Це створює нові дослідницькі перспективи у порівняльному дискурсі власне музичної сутності сакральної монодії за майже одночасним побутуванням невменної і лінійно-мензуральної систем запису нотних текстів на межі XVI і XVII ст. на західних землях Київської митрополії. *Лаврівський невменний Ірмологіон кінця XVI століття*: Факсимільна публікація, коментар, дослідження / підготував Юрій Ясіновський, за участі Марії Качмар; редактор Крістіян Ганнік [=Київське християнство, т. 18; Історія української музики: Джерела, вип. 26] Львів: УКУ 2019. xxxii+604 с.

20 вересня вийшла друком праця Уляни Граб *Мирослав Антонович: Інтелектуальна біографія: Еміграційне музикознавство в українському культуротворенні повоєнних десятиліть*: Монографія / наук. конс. Ю. Ясіновський [=Історія української музики, вип. 27: дослідження / Інститут церковної музики УКУ]. Львів: В-во УКУ 2019. 456 с. + 24 с. іл. Основним джерельним матеріалом монографії послужили матеріали архіву та бібліотеки М. Антоновича, що зберігаються в Інституті церковної музики УКУ. Книга була подана до захисту в якості докторської дисертації (габілітації), офіційний захист якої успішно відбувся 20 грудня 2019 р. в ІМФЕ в Києві.

8–10 жовтня Інститут церковної музики УКУ спільно з Львівською національною музичною академією ім. М. Лисенка, Львівським національним університетом ім. І. Франка та Мукачівським університетом провів чергову XI Міжнародну конференцію з історії церковної музики, гимнографії та релігійної культури візантійського, слов'янського та українського культурного простору. Учасниками конференції стали відомі науковці з Німеччини, Литви, Польщі, Росії та України. Конференцію відкрив і привітав ректор УКУ о. д-р Богдан Прах. Окрім 11 доповідей, відбулися презентації наукових видань — проф.-ювілятів Крістіяна Ганніка та Юрія Ясіновського, нових томів видавничої серії УКУ *Київське Християнство* та нової генерації науковців. Під час двох засідань були виконані барокові твори з презентованих видань. На завершення конференції відбулася пропам'ятна лекція в честь знаменитого візантиніста Ігора Шевченка, яку виголосив проф. Крістіян Ганнік.

31 грудня 2019 року минуло 20 літ як помер Василь Витвицький (16 жовтня 1905, Коломия — † 31 грудня 1999 року, м. Самміт під Нью-Йорком в США) — музикознавець, музичний критик, композитор, диригент, педагог. Майже 70 літ тривала його наукова, творча й педагогічна діяльність. В роки незалежності України розпочалося справжнє пізнання й популяризація його різностороннього доробку на рідній землі і найбільше до цього спричинилися наукові й освітні інституції у Львові — Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича, Наукове Товариство ім. Шевченка, Львівська консерваторія, Інститут літургійних наук (тепер Інститут церковної музики). Їх зусиллями були підготовані й опубліковані монографічні дослідження Витвицького про галицьку сольну пісню XIX ст., композитора Михайла Гайворонського, дві збірки наукових статей і музично-критичних публікацій, листування з окремими діячами музичної культури, музичні композиції. В Інституті церковної музики УКУ зберігається чимало з його листування, передусім в архіві Мирослава Антоновича, багато з перших видань його музикознавчих праць і музичних творів, спогади, фотоматеріали та ін. Певне місце в його дослідницьких матеріалах посідає також церковна музика, передусім Дмитра Бортнянського, Артема Веделя, Олександра Кошиця, Михайла Гайворонського, Порфирія Бажанського.

2020

8–9 лютого 2020 року у Перемиському Дяко-регентському інституті відбулася чергова навчальна сесія. Заняття були зорієнтовані на повторення вивченого матеріалу за три роки та підготовку до випускних іспитів. Студенти виявили значну активність та розуміння кропіткої праці у вдосконаленні мистецтва дяківської справи. На лекціях з історії літургійного співу проф. Юрій Ясіновський підкреслив важливість особи дяка в історії церковного співу в Галичині за матеріалами, які готуються до друку. Також професор говорив про характерні ознаки русько-українських ірмологіонів та поділився досвідом 50-літнього їх опрацювання. Лекції з літургії проводив Максим Тимо, розповідаючи про Таїнства Хрещення, Миропомазання, Вінчання, Священство — тобто богослужіння

з Требника. Літургійний спів став підсумком вивченого співаного матеріалу воскресних та самогласних (мгр. Ярослав Вуйцік). Індивідуальні заняття з вокалу (проф. Олег Цигилик та Наталя Давида) та групові з сольфеджіо (д-р Марія Качмар) доповнювали заняття з літургійного співу, сприяючи цілісному засвоєнню співаних текстів.

20 березня вийшла друком книга: Юрій Ясіновський. *Церковний спів Галичини Австрійської доби у критичі, персоналіях і нотних джерелах* / редактор Марія Качмар [=Василіянські історичні дослідження, т. VI]. Варшава: Видавництво «ВАСИЛІАДА» 2020. 404 с. Праця присвячена церковному співу Галичини австрійських часів. Головним осередком книги є публікація вибраних статей і матеріалів з галицької періодики про літургійний спів і дяківську справу. Визначаються головні осередки: Львів, Перемишль і Перемиська єпархія, василіянські монастирі, музичний провід яких складали священники, питомці духовних семінарій, ченці. Виокремлюється дяківська справа, стан і статус церковних співців. Важливим джерелом до вивчення репертуару літургійного співу є нотна бібліотека монастиря Отців Василіян у Варшаві, основним ядром якої є колекція Кристинопільського монастиря. Підсумовують книгу біограми церковно-музичних діячів — дяків і дяко-учителів, церковних співців і регентів.

24 квітня на сайті ІЦМ опубліковано оновлену версію Каталогу ірмолоїв: описи рукописів №№ 1–60, доповнення №№ 1112–1183, бібліографія, список джерел та список скорочень. Готуються оновлення покажчиків іменного та географічного, а також подальші позиції описів.

19 червня на сайті ІЦМ поновлено і доповнено матеріали каталогу ірмологонів — №№ 61–60, 61–252, 704 — і додатки (джерела, список скорочень, бібліографія, іменний та географічний покажчики, список писарів).

30 червня відбувалася Міжнародна наукова онлайн-конференція «Київ і Вільно в історії церковного співу Київської митрополії в ранньомодерну добу (до 50-ліття публікації *Граматики музикальної* Миколи Ділецького)». Проф. Юрій Ясіновський поділився спогадами про час та обставини появи друком *Граматики*, що відбулося в часи десятилітньої відлиги в Україні й позначилося великим спалахом інтелектуальних сил. У музикознавстві пам'ятними стали організація великої наукової конференції «Музична культура України XVI–XVIII ст.», супроводжуваної щоденними концертами (5–9 квітня 1969 р.), а також видання Олександром Сергіївною Цалай-Якименко *Граматики музикальної* Ділецького (1970). Цікавим був міжакадемічний дискурс, представлений історико-культурною частиною і музично-теоретичними цікавинками творчості і музичних праць XVII ст., в тому й Миколи Ділецького. Ігор Скочеляс, Наталя Сиротинська, Ганна Навроцька окреслили мистецько-культурні реалії того часу, а Грина Герасимова, Ольга Шуміліна, Олексій Макаренко, Марія Качмар поділилися думками музично-теоретичного дискурсу. Підкреслено творчі досягнення Миколи Ділецького, зокрема в опануванні техніки контрапункту добахівського

періоду, що свідчить про високу композиторську і виконавську культуру на наших землях у ті далекі часи. Ірина Герасимова розповіла про Літургію Замаревича, який як композитор згаданий у *Граматиці* Ділецького. Ольга Шуміліна поділилася джерельними пошуками нотних текстів Воскресенського канону Ділецького і закликала виконавців звертатися до цих нових транскрипцій, які власне промовляються за міцну контрапунктичну техніку. Олексій Макаренко звернув увагу на особливості використання псалмів у творчості Ділецького (матеріали конференції друкуються у цьому числі *Калофонії*).

26–27 вересня у Відні відбулася онлайн 11 міжнародна наукова конференція “Теорія і історія монодії”. Головним організатором стало Віденське товариство дослідників монодії на чолі з Марією Пішльогер, яка вже багато літ проводить такі зустрічі. В конференції брали участь 20 учасників з країн Білорусі, Польщі, Росії та України. Найрізноманітніші питання з монодійної церковної музики свідчать про актуальність дослідження давніх джерел і інтерес з боку музикознавців. Тематичні напрями конференції представляли дослідження духовної, світської і фольклорної традицій, візантійської, знаменної та київської нотацій, сакрального та семантичного аспектів тексту піснеспівів, сучасної практики богослужіння. Жваву дискусію викликали фітні розспіви та способи фіксації мутацій у доповідях Наталії Мосягіної, Марії Качмар, Катерини Плетньової, Надії Щепкіної. Також була представлена тема Літургійної драми (Анна Савенкова), звукоряду у візантійських посібниках (Ірина Старікова), лірницькі традиції XVII ст. (Лілія Баранкевич), а також пошуки зв’язків православних монодійних піснеспівів з традицією східних народів (Галина Алексеєва). Цікавим стало і спілкування з поважними дослідниками монодії — Галиною Алексеєвою з Владивостоку та Божедаром Карастояновим з Болгарії, які активно брали участь в обговореннях доповідей молодих дослідників. З України теж була представлені низка цікавих доповідей про грецький Осмогласник Калістрата 1769 р. (Євгенія Ігнатенко), методи дослідження монодії (Тетяна Каплун), виконавські особливості монодії, здійснені хором “Київ” (Ольга Шуміліна), фітні розспіви у піснеспівах Великої п’ятниці (Марія Качмар).

30 вересня на сайті ІЦМ з’явилася оновлена та розширена панель архіву Мировслава Антоновича, що зберігається в ІЦМ, і розпочато її активне наповнення.

11 жовтня на сайті ІЦМ створена окрема панель *Каталог бібліотеки Свято-Успенської лаври Студійського уставу в Уневі*, що опрацьовується проф. Юрієм Ясіновським з 2000 року. Панель також передбачає постійне оновлення як самого інвентарного каталогу, так і докладних описів стародруків і нотної колекції.

Впродовж жовтня відбувалися онлайн-іспити вихованців Регентського Інституту в Перемишлі. Основні предмети до IV випуску слухачів трирічних курсів є літургійний спів (мгр. Я. Вуйцік), історія церковної музики (проф. Ю. Ясіновський), літургіка та устав (мгр. М. Тимо), теорія музики і сольфеджіо (д-р М. Качмар), вокал (проф. О. Цигилик, мгр. Н. Давида).